

Vlaams
Parlement

ingediend op **722** (2020-2021) – Nr. 1
7 april 2021 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door Tine van der Vloet

over de werking van Boeren op een Kruispunt
en Landelijk infopunt voor vrouwen

Samenstelling van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid:

Voorzitter: Bart Dochy.

Vaste leden:

Arnout Coel, Cathy Coudyser, Karolien Grosemans, Sofie Joosen, Joris Nachtergaele;
Leo Pieters, Stefaan Sintobin, Frieda Verougstraete-Deschacht;
Bart Dochy, Joke Schauvliege;
Emmily Talpe, Bart Van Hulle;
Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen;
Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Bert Maertens, Nadia Sminate, Tine van der Vloet;
Roosmarijn Beckers, Els Sterckx, Suzy Wouters;
Lode Ceyssens, Tinne Rombouts;
Tom Ongena, Bart Tommelein;
Gustaaf Pelckmans, Jeremie Vaneeckhout;
Maxim Veys.

INHOUD

I.	Toelichting door Els Verté	5
1.	Oprichting en doel van Boeren op een Kruispunt	5
2.	Medewerkers met een boerenhart	5
3.	Een holistische aanpak.....	5
4.	De boer en de boerin beslissen zelf	6
5.	Preventiewerking	6
6.	Hulp durven zoeken.....	6
7.	Enkele cijfers voor 2019, 2020 en 2021	7
8.	Intensifiëren van de samenwerking met Liv	8
II.	Toelichting door Nik Van Gool.....	8
1.	Waarom is Liv ontstaan?	8
2.	De kernopdracht van Liv	8
3.	Uitgangspunten in de werking.....	9
4.	Adviezen	9
5.	Vorming, samenwerking en netwerken	9
6.	Projecten van Liv in verband met welbevinden.....	10
7.	Afbakening van een aantal toekomstige werkpunten.....	10
	7.1. Een geïntegreerde advies- en hulpverlening	10
	7.2. De rondetafel Welbevinden	10
III.	Vragen van de commissieleden.....	11
1.	Emmily Talpe.....	11
2.	Joris Nachtergaele.....	11
3.	Joke Schauvliege.....	12
4.	Ludwig Vandenhove	12
5.	Stefaan Sintobin	13
6.	Tine van der Vloet.....	13
7.	Chris Steenwegen	14
8.	Jeremie Vaneckhout.....	14
9.	Tinne Rombouts.....	15
10.	Bart Dochy	15
IV.	Antwoorden van Els Verté.....	15
1.	Opleiding en inzetten van personeel en vrijwilligers.....	15
2.	Verlenen van psychologische bijstand	16
3.	Ontdekken van tendensen en het formuleren van beleidsaanbevelingen	16
4.	Begeleidingen op langere termijn	17
5.	Dierenwelzijn als nieuw aandachtspunt.....	18
6.	Outreaching en drempelverlagend werken.....	18
7.	Wachtlijsten	18
8.	Samenwerking met Liv	18

V. Antwoorden van Nik Van Gool	19
1. Werken aan vrouwelijk ondernemerschap en het statuut van meewerkende echtgenote	19
2. Expertisecentrum korte keten	19
3. Onafhankelijke en neutrale werking.....	19
4. Outreachend werken	20
5. Ontdekken van tendensen doorheen de aanmeldingen.....	21
6. Samenwerken met Boeren op een Kruispunt	21
7. Wegwerken van stressfactoren	21
8. Toekomstvisie	22
Gebruikte afkortingen	23
Bijlage: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid hield op 10 maart 2021 een hoorzitting met Els Verté, directeur Boeren op een Kruispunt, en Nik Van Gool, nationaal voorzitter Ferm, als vertegenwoordiger van het Landelijk infopunt voor vrouwen.

De presentaties zijn te vinden op de [dossierpagina](https://www.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

(Deze hoorzitting werd als videoconferentie georganiseerd.)

I. Toelichting door Els Verté

1. Oprichting en doel van Boeren op een Kruispunt

Els Verté deelt mee dat het initiatief om Boeren op een Kruispunt op te richten, werd genomen door de Vlaamse overheid en de Cerabank om tegemoet te komen aan een aantal noden die vanuit de land- en tuinbouw werden gemeld. De feitelijke oprichting van Boeren op een Kruispunt gebeurde door de Boerenbond, KVLV-agra dat inmiddels de nieuwe naam Ferm kreeg, en het Algemeen Boerensyndicaat ABS.

De principes van Boeren op een Kruispunt zijn neutraliteit, onafhankelijkheid en discretie. Er wordt niet gezocht naar schuld, maar naar oplossingen voor de toekomst. De diensten van Boeren op een Kruispunt zijn gratis voor de land- en tuinbouwers, wat erg belangrijk is om de drempel naar hulpverlening te verlagen.

Boeren op een Kruispunt heeft als doel om het welzijn van boeren en tuinders in moeilijkheden te verhogen. Dit welzijn kan bedreigd worden door de meest diverse problemen van psychologische, sociale, relationele, financiële of technische aard, maar ook communicatieproblemen en problemen van dierenwelzijn, op basis van het concept 'one welfare', kunnen voor problemen zorgen. Het doel daarbij is een integrale begeleiding van de adviesvragers zonder te zoeken naar oorzaken of schuldigen. Het werkgebied van Boeren op een Kruispunt strekt zich daarbij uit over heel Vlaanderen.

2. Medewerkers met een boerenhart

Boeren op een Kruispunt beschikt momenteel over vijf adviseurs en zal binnenkort een zesde kunnen aanwerven. Elke adviseur heeft ongeveer een provincie als werkdomain. Er is ook een medewerker in dienst als verantwoordelijke voor de informatietechnologie en communicatie, en Els Verté als directeur.

Boeren op een Kruispunt werkt samen met acht freelancepsychologen die de land- en tuinbouw zeer goed kennen. Dat is een belangrijk aspect, want hulpvragers haken in de reguliere zorgverlening vaak af omdat de hulpverleners niet vertrouwd zijn met de specifieke problemen in de land- en tuinbouw die worden aangekaart. Daarnaast zijn er een dertigtal vrijwilligers, verspreid over Vlaanderen, maar met een dichtere concentratie in Oost- en West-Vlaanderen. Omdat alle medewerkers vertrouwd zijn met het landbouwleven is de betrokkenheid groot en genieten zij snel het vertrouwen van de hulpvragers.

3. Een holistische aanpak

Boeren op een Kruispunt heeft adviseurs in dienst met ervaring op bedrijfstech-nisch vlak en werkt samen met psychologen die het boerenbedrijf kennen. In het kader van het dierenwelzijnsproject wordt momenteel ook een pool van dierenart-sen opgestart. Bij hulpaanvragen kunnen al deze medewerkers ter plaatse komen

om zich van de problemen te vergewissen en om op basis van hun ervaring in het boerenbedrijf een vertrouwelijk gesprek aan te gaan met de hulpvrager.

Op extern vlak wordt waar mogelijk samengewerkt met CAW, CGG, paaz-afdelingen van ziekenhuizen, sociale huizen, loopbaanbegeleiding en andere erfbetreders. Uiteraard is deze samenwerking niet in elk dossier nodig en heeft het enkel tot doel om in bepaalde gevallen en omstandigheden het welzijn van de landbouwers te verhogen.

Boeren op een Kruispunt heeft een coördinerende functie met de knowhow om specifieke problemen aan te pakken. Het kan daarbij op de expertise van externe deskundigen rekenen. Het kan op deze wijze zeer breed gaan in zijn probleembenadering, met garantie op een volledige onafhankelijkheid. In de benadering van Boeren op een Kruispunt gaat de mens steeds voor op het bedrijf.

4. De boer en de boerin beslissen zelf

Als er een advies wordt opgemaakt of een bepaald traject wordt uitgestippeld, wordt het plan voorgelegd aan de boer en boerin die als adviesvragers zelf beslissen of ze daarin meestappen. Als zij dat niet wensen wordt teruggегреpen naar mogelijke alternatieven waar ze zich beter in kunnen vinden. Daarbij wordt steeds gekeken naar de competenties die er aanwezig zijn en hoe die voor het bedrijf kunnen aangewend worden.

5. Preventiewerking

De preventiewerking van Boeren op een Kruispunt wordt via diverse communicatiekanalen gevoerd. Om de twee tot drie dagen worden er tips en nieuwtjes gepost op Facebook, wat neerkomt op ongeveer tweehonderd tips per jaar. De beste tips worden opgenomen in een maandelijkse nieuwsbrief. Recent werd ook gestart met een kanaal op YouTube om de werking van Boeren op een Kruispunt toe te lichten en de land- en tuinbouw op een positieve manier in de kijker te zetten. Boeren op een Kruispunt heeft een uitgebreide website waarop alle beschikbare tools worden gedeeld. Er wordt onderzocht of in de toekomst ook kan worden gewerkt met Instagram en podcasts.

De preventiewerking bestaat voor een groot deel ook uit lezingen en uiteenzettingen die overal in Vlaanderen worden gegeven. Enkele medewerkers geven ook les in landbouwcursussen waar vooraf op bepaalde moeilijkheden en oplossingen kan worden gewezen.

6. Hulp durven zoeken

Het is belangrijk dat land- en tuinbouwers bij problemen zelf hulp durven zoeken. Daarom is het nodig dat de toegangsdrempels zo laag mogelijk liggen. Boeren op een Kruispunt is zeven dagen op zeven en vierentwintig uur per dag gratis telefonisch bereikbaar. De onafhankelijke werking is eveneens belangrijk want Boeren op een Kruispunt is in zijn werking niet gebonden aan om het even welke organisatie of overheid. De vertrouwdsheid van de erfbetreders met het landbouwleven maakt het voor land- en tuinbouwers ook gemakkelijker om hulp te vragen.

Boeren op een Kruispunt komt bij een hulpaanvraag zo snel als mogelijk ter plaatse. Dat is meestal binnen de paar dagen, al kan dat voor Oost- en West-Vlaanderen wegens de vele aanvragen iets langer duren. Daarom ook dat voor deze regio weldra een extra adviseur zal worden aangeworven.

Het uitgangspunt van Boeren op een Kruispunt is dat het bij voorbaat positief is ingesteld om zowel voor de boer als mens, als voor zijn onderneming een best

passende oplossing te vinden. Daarbij worden eerlijke normen en waarden gehanteerd, aangepast aan de competenties van de adviesvrager en de sector waarin de boer wenst te ondernemen. Boeren op een Kruispunt heeft en geeft daarbij vertrouwen, heeft respect voor de mensen, hanteert een absolute discretie en stelt nooit of nooit een schuldvraag.

7. Enkele cijfers voor 2019, 2020 en 2021

In totaal heeft Boeren op een Kruispunt tot eind 2020 reeds 2616 bedrijven bezocht, waaruit blijkt hoe groot de nood is aan specifieke hulpverlening.

In 2020 waren er 161 nieuwe aanmeldingen, waarvan 54 in West-Vlaanderen, 40 in Oost-Vlaanderen, 25 in Antwerpen, 13 in Vlaams-Brabant en 29 in Limburg. Daarnaast zijn er uiteraard ook nog de lopende dossiers waarin Boeren op een Kruispunt een begeleidingsdossier voorziet op het tempo van de boer, en dat soms verschillende jaren kan duren. Gedurende die periode wordt nauw contact gehouden met de hulpvrager.

Tot voor kort gebeurde er geen registratie van telefonische vragen waarop relatief snel een antwoord kon worden gegeven. Dat zal vanaf 2021 wel gebeuren, zodat Boeren op een Kruispunt een correct overzicht heeft van de eigen werkzaamheden.

Slide nr. 15 geeft voor 2019 en 2020 het aantal aanmeldingen per maand. De opmerkelijke stijging eind 2020 is vooral toe te schrijven aan de crisis in de veehouderij en vooral de varkenssector.

In 2020 werden 253 gezinnen bezocht door een adviseur. De verdeling over de provincies wordt weergegeven in slide nr. 16, met de traditionele uitschieters in West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen. De verdeling per maand van het aantal huisbezoeken in 2019 en 2020 wordt weergegeven in slide nr. 17. De verminderde huisbezoeken in 2020 zijn toe te schrijven aan de coronamaatregelen, en niet aan een vermindering van het aantal hulpvragen. Dat kan worden afgeleid uit het gestegen aantal aanvragen dat in dezelfde maanden telefonisch werd beantwoord, wat wordt weergegeven in slide nr. 18.

Slide nr. 19 geeft een verdeling van de aanmeldingen per sector. De veehouderij neemt 65 procent van de aanmeldingen voor haar rekening. De onderverdeling in de sector veehouderij wordt weergegeven in slide nr. 20, met het grootste aantal meldingen in de sector melkvee.

De onderverdeling naar het type ondersteuning dat wordt gevraagd, wordt weergegeven in slide nr. 21. Daaruit blijkt dat het vaak een combinatie van factoren is die de land- en tuinbouwers in de problemen brengt, en dat het niet enkel financiële problemen zijn. Vandaar ook dat een zeer brede holistische benadering de meest aangewezen weg is om de problemen te benaderen. Het melden van psychologische problemen neemt sterk toe in vergelijking met voorgaande jaren, en de adviseurs melden dat onzekerheid over het vergunningenbeleid daar een belangrijke rol in speelt.

Het gratis telefoonnummer is zeer belangrijk, met 84 procent van de aanmeldingen, tegenover 13 procent via de website en 3 procent via e-mail (slide nr. 22).

In 2020 werden ondanks de coronacrisis toch nog 444 huisbezoeken afgelegd door een adviseur. 170 huisbezoeken werden afgelegd door een vrijwilliger en 53 door een freelancepsycholoog. In het kader van communicatie en preventie werden door de adviseurs 14 presentaties gegeven, er waren 3 ICT-opleidingen voor vrijwilligers en medewerkers, en 3 interviews met psychologen.

De digitale communicatie wordt weergegeven in slide nr. 24, met 2886 inschrijvingen op de nieuwsbrief, 3809 volgers op Facebook en 147.000 bezoekers van de website.

Het aantal aanmeldingen voor de maanden januari, februari en begin maart 2021 wordt weergegeven in slide nr. 26 met een totaal van 36. De verdelingen per provincie en per sector worden respectievelijk weergegeven in de slides nr. 27 en 28.

8. Intensifiëren van de samenwerking met Liv

Boeren op een Kruispunt wenst zijn samenwerking met Liv te intensifiëren, niet alleen op het vlak van registratie, maar bijvoorbeeld ook voor het samen opzetten van projecten of het gebruiken van gemeenschappelijke communicatiekanalen.

II. Toelichting door Nik Van Gool

Nik Van Gool is nationaal voorzitter van Ferm en stelt graag de projecten voor van het Landelijk infopunt voor vrouwen.

1. Waarom is Liv ontstaan?

Vrouwen in de land- en tuinbouw moeten vaak diverse rollen en verantwoordelijkheden met elkaar combineren en dit zowel in het bedrijf, in het gezin, als in de engagementen daarbuiten.

Ferm is gegroeid uit de vroegere Boerinnenbond, maar is vandaag vooral een vrouwenennetwerk dat in zijn werking open staat voor iedereen, ongeacht politieke of geloofsovertuiging. Liv maakt deel uit van Ferm waar ongeveer 10 procent van de leden boerinnen en tuiniersters zijn.

Complexiteit van de wetgeving vraagt om een holistische benadering met een totaaladvies dat rekening houdt met beide partners op het bedrijf en dat breder kijkt dan enkel het bedrijfsniveau. Vaak zijn externe adviseurs immers enkel gericht op de eigen specialiteit vanuit bijvoorbeeld de financiële sector, stalbouw of notariaat. Liv biedt een zeer brede benadering die deze specialiteiten overstijgt en het bedrijf vanuit zijn algemeenheid probeert te overzien.

Deze holistische benadering is nodig want vaak reageren mannen als zaakvoerders anders dan vrouwen. Dit resulteerde in de oprichting van Liv in februari 2016, met specifieke aandacht voor de rol van vrouwen in land- en tuinbouwbedrijven. Liv ontvangt sinds de opstart een jaarlijkse financiële ondersteuning van 95.000 euro van de Vlaamse overheid. Het project Liv wordt gecofinancierd door Ferm vzw.

2. De kernopdracht van Liv

Liv geeft als aanspreekpunt voor ondernemende vrouwen eerstelijnsadvies voor alle vrouwen in land- en tuinbouw over juridische, financiële en sociale thema's. Daarbij is er aandacht voor hun unieke situatie en wordt er warm doorverwezen naar andere organisaties en dienstverleners.

Liv is ook een meldpunt voor problemen in de praktijk, knelpunten in reglementering of vrouwonvriendelijke praktijken. Daarbij gaat het niet enkel over financiële of organisatieproblemen waarmee Boeren op een Kruispunt vaak geconfronteerd wordt. Liv staat open voor zeer brede praktische vragen zoals bijvoorbeeld de consequenties van huwen of samenwonen voor de individuele situatie in een bedrijf, de regeling van zwangerschapsverlof of ouderschapsverlof, het recht op een

mantelzorgpremie en dergelijke. Liv geeft hierover advies en verwijst indien nodig door naar externe organisaties.

Liv neemt ook de rol op van kenniscentrum gericht op vrouwen in land- en tuinbouw. Vanuit die kennis worden in heel Vlaanderen interactieve vormingen op maat aangeboden, evenals inspirerend communicatiemateriaal dat via het netwerk verspreid wordt.

Liv gaat ook in dialoog met het departement en de bevoegde ministers om bepaalde problemen te signaleren en naar een oplossing te zoeken.

3. Uitgangspunten in de werking

Liv staat voor een outreachende en participatieve basishouding. De medewerkers gaan zelf naar de bedrijven toe en de vormingen worden op een zeer toegankelijke wijze georganiseerd, met sterke nadruk op participatie vanuit de deelnemers. Deze benadering is mee gebaseerd op het principe van het psychologisch (mede)eigenaarschap met sterke nadruk op sociaal contact, luisteren, doorvragen en herformuleren van vragen om zo tot de essentie van de problematiek te komen, gezien vanuit de situatie van de vrouw in een land- en tuinbouwbedrijf.

Liv heeft inmiddels expertise opgebouwd in verschillende disciplines, zowel juridisch, financieel en sociaal, met sterke aandacht voor communicatie en zelfzorg. Het is immers belangrijk dat de vrouw in een land- en tuinbouwbedrijf zichzelf respecteert en oog heeft voor situaties die zich ook naast het bedrijfsleven voordoen. Daarbij wordt bij voorkeur preventief en proactief gewerkt, waarbij telefonisch of op het terrein een neutraal en toegankelijk advies wordt verstrekt voor iedereen die daar behoefte aan heeft.

Liv staat open voor iedereen die erom verzoekt, zonder onderscheid naar om het even welke overtuiging of lidmaatschap van een of andere organisatie. Uiteraard is er een sterke band met andere organisaties voor land- en tuinbouwers, zoals VABS als organisatie van vrouwen binnen het ABS, en Ferm voor agravrouwen.

4. Adviezen

Liv realiseerde recent haar duizendste advies. In het oprichtingsjaar 2016 werden er 118 adviezen uitgebracht, 199 in 2017, 202 in 2018, 187 in 2019 en 234 in 2020. De adviezen bestrijken een breed palet aan thema's zoals loopbaanplanning, pensioen, opbouw van rechten voor de mede-ondernemende vrouwen, sociaal statuut, crisismaatregelen, echtscheiding, overlijden, erfrecht en successierechten enzovoort.

Er wordt veel aandacht besteed aan 'de vraag achter de vraag', waarbij Liv via een gesprek probeert door te dringen tot de echte problematiek die achter de aanvankelijke vraag schuilgaat. Dat kan gebeuren via mail, telefoon en online overlegmomenten, via ontmoetingsmomenten (zitdagen) en huisbezoeken.

5. Vorming, samenwerking en netwerken

Liv geeft interactieve vormingen op maat voor kleine en grote groepen. In 2021 beschikt Liv ook over een sterk digitaal aanbod met webinars en een podcast. Voor vorming en eerstelijnsadvies wordt samengewerkt met onder andere Boeren op een Kruispunt, VABS en Ferm voor agravrouwen, maar uiteraard beschikt Liv zelf over een uitgebreid netwerk in de sector

De infogids 'Leven en ondernemen' van Liv geeft de complexiteit van het vrouwelijk ondernemerschap weer vanuit het perspectief van de vrouw, gekoppeld aan advies

dat op een bepaald aspect van toepassing is. Het boek is gebaseerd op getuigenissen die inspirerend werken en waarbij welbevinden een essentiële plaats wordt gegeven. Vrouwen worden ertoe aangezet om in het vrouwelijke ondernemerschap zelf de keuzes te maken die nodig zijn en waarbij zij zich ook goed kunnen voelen.

6. Projecten van Liv in verband met welbevinden

Het welbevinden in land- en tuinbouw is voor Liv een belangrijke topic. ILVO heeft in samenwerking met Ferm voor agrarische vrouwen via een bevraging onderzoek verricht naar dit thema. Daaruit blijkt dat land- en tuinbouwbedrijven vaak kampen met een specifieke problematiek van bedrijven die generatie op generatie worden doorgegeven, en verschillende generaties die samenwonen en samenwerken in hetzelfde bedrijf met een sterke verwevenheid tussen professionele en familiale aspecten. Vaak zijn het vrouwen die als eerste het initiatief durven nemen om problemen rond welbevinden aan te kaarten.

Voor het nieuwe project over welbevinden in de land- en tuinbouw krijgt Liv in 2021 een extra financiële steun van 95.000 euro uit het beleidsdomein Landbouw en Visserij. Het project wordt ook gecofinancierd door Ferm vzw.

7. Afbakening van een aantal toekomstige werkpunten

7.1. Een geïntegreerde advies- en hulpverlening

Het is de ambitie van Liv om in het kader van advies- en hulpverlening betere tools en methodieken te ontwerpen. Daarbij moet de dienstverlening van Liv en Boeren op een Kruispunt beter op elkaar worden afgestemd, onder meer via een gericht netwerk- en doorverwijsluik. Er wordt ook gewerkt aan een intakeformulier met oog voor vraagverheldering bij hulpvragen en een digitale checklist met alle aspecten in het kader van een hulpverleningstraject, met onder andere de rechten van de hulpvrager. Ten slotte is het nodig om samen met Boeren op een Kruispunt de expertise te inventariseren die doorheen verschillende adviezen wordt opgebouwd.

7.2. De rondetafel Welbevinden

De voorbije maanden werd druk gewerkt aan de gespreksgids 'Wel(l)zijn er voor jou', met sessies waarin de stem van land- en tuinbouwers meegenomen wordt naar het actieplan welbevinden. In kleine groepen van maximum tien vrouwen uit de land- en tuinbouw wordt in dialoog gegaan, op zoek naar verbeteracties en oplossingen om bestaande stressfactoren te verminderen. De stressfactoren die geanalyseerd zullen worden zijn: de onzekere toekomst, risico's van het bedrijf, prestatie en waarderingsdruk, leven met financiële onzekerheid, de zwakke onderhandelingspositie, veeleisendheid van het beroep en de ingewikkelde regelgeving.

ILVO zal ook drie werktafels organiseren met stakeholders om de kennis te bundelen om stressfactoren aan te pakken, barrières rond hulpvragen weg te werken en de individuele vaardigheden van de landbouwers in deze aangelegenheden te versterken. Via een samenwerking met ILVO, Boeren op een Kruispunt, landbouworganisaties, het Departement Landbouw en Visserij, het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, moet dit uitmonden in een actieplan over welbevinden dat eind 2021 gelanceerd zal worden.

Het is de bedoeling om een duurzaam traject uit te bouwen met diverse stakeholders. Daarvoor werd een beperkte projectstuurgroep opgericht met Boeren op een Kruispunt, ILVO, het Departement Landbouw en Visserij en het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. De bevindingen zullen voorgelegd worden aan een meer uitgebreide stuurgroep met ook alle landbouworganisaties en onder

leiding van de minister, bevoegd voor de landbouw. Het is de bedoeling om de krachten te bundelen om het welbevinden in de land- en tuinbouwsector te verbeteren.

III. Vragen van de commissieleden

1. Emmily Talpe

Emmily Talpe waardeert het werk van Boeren op een Kruispunt en Liv ten zeerste. Het stijgend aantal hulpvragen bewijst het nut van beide organisaties die een stabiele ondersteuning verdienen.

Heeft de coronacrisis een impact gehad op de interne werking van Boeren op een Kruispunt inzake afhandeling van dossiers en vorming van de medewerkers? Boeren op een Kruispunt werkt met heel wat vrijwilligers. Zal een bijkomende ondersteuning gebruikt worden om meer vaste werknemers in dienst te nemen of blijft men werken met vrijwilligers? En is het in dit laatste geval niet nodig om ook de lokale besturen te betrekken bij het selecteren van vrijwilligers?

Eind 2020 is het aantal hulpvragen vanuit de varkenssector sterk gestegen. Ligt de oorzaak ook bij het feit dat deze landbouwers zich minder gewaardeerd voelen wegens de maatschappelijke kritiek op het kweken van nutsdieren vanuit de stikstofproblematiek, dierenrechten, waterverontreiniging en dergelijke?

De extra ondersteuning van 100.000 euro voor Boeren op een Kruispunt zorgt ervoor dat het aandeel van de overheidsfinanciering flink toeneemt. Zal dit geld mee besteed worden voor het aantrekken van een extra adviseur, of heeft men een andere bestemming voor ogen?

Vaak zijn het vrouwen die initiatieven ontwikkelen in de korte keten en voor diversificatie. Maar de meewerkende vrouw heeft in een land- of tuinbouwonderneming geen statuut waarin haar rechten kunnen verankerd worden. Dit maakt hen kwetsbaar voor pensioenvorming en bij echtscheidingen. Het is fijn dat zij bij problemen worden bijgestaan door Liv, maar moeten er niet meer inspanningen worden geleverd om het vrouwelijke ondernemerschap echt te stimuleren, inclusief een eigen statuut? Ziet Liv dit als een kerntaak? Moeten vrouwen niet meer gestimuleerd worden om landbouwonderwijs te volgen en moet het vrouwelijk ondernemerschap daarin niet meer aan bod komen?

Liv profileert zich als een onafhankelijke organisatie, maar toch is de aankoopprijs van de infogids 'Leven en ondernemen' hoger voor buitenstaanders dan voor leden van Ferm. Dat lijkt in strijd met de onafhankelijkheid. Werd de gids vlot verkocht?

Liv zit ingebed in Ferm. Kan worden toegelicht hoe de onafhankelijkheid wordt gewaarborgd? Welke bestemming krijgt de extra injectie van 95.000 euro? Komt ze naar Ferm of naar Liv? En is de vacature voor projectmedewerker bedoeld als takendeling met de huidige coördinator of om andere taken uit te voeren?

Overlegt Liv op structurele wijze met de minister van Landbouw, of is dit eerder een ad-hocoverleg?

2. Joris Nachtergaele

Vroeger werd Liv gefinancierd vanuit het plattelandsbeleid, terwijl de huidige financiering door het landbouwbeleid werd overgenomen. Maar het is voor *Joris Nachtergaele* niet duidelijk of de 95.000 euro waarnaar verwezen werd, de gewone financiering betreft of een extra incentive bovenop deze financiering. En als het

een extra financiering betreft, hoe wordt die dan ingevuld? Hoeveel middelen legt Ferm daar in het kader van de cofinanciering nog bovenop? Wordt het project Welbevinden door Ferm of door Liv gefinancierd?

Liv en Boeren op een Kruispunt beweren in hun werking volledig onafhankelijk te zijn, en er is ook geen reden om daaraan te twijfelen. Maar voor specifieke problemen wordt al eens doorverwezen naar Ferm of de Boerenbond. Deze link is voor veel landbouwers een drempel om naar de organisaties toe te stappen.

Is de gespreksgids een nuttige ervaring en op welke wijze wordt daarmee gewerkt?

De minister werkt aan een ambitieus plan om het welzijn van de land- en tuinbouwers te verbeteren. Hoe staan Boeren op een Kruispunt en Liv tegenover dit plan en op welke wijze kunnen zij hiertoe bijdragen?

3. Joke Schauvliege

Joke Schauvliege heeft als minister heel goed samengewerkt met Boeren op een Kruispunt en Liv. Beide organisaties gaan in op individuele verzoeken tot bijstand, maar doorheen alle dossiers kan op termijn ongetwijfeld een rode draad worden getrokken die het individuele dossier overstijgt. Deze informatie kan erg nuttig zijn als basis voor het beleid om eventuele bijsturingen te doen. Hoe gaan beide organisaties hiermee om?

Hoe schatten beide organisaties de huidige problemen bij land- en tuinbouwers in? Wat moet er veranderen om hieraan tegemoet te komen?

4. Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove verwijst naar de stikstofproblematiek waarbij land- en tuinbouwers al eens met de vinger worden gewezen als grootste schuldigen. Merken Boeren op een Kruispunt en Liv dat deze negatieve berichtgeving gevolgen heeft voor het welbevinden en dat dit aanleiding geeft tot een stijging van het aantal hulpvragen?

Uit de toelichting van Boeren op een Kruispunt blijkt dat het aantal meldingen in Limburg een stuk lager ligt dan in Oost- en West-Vlaanderen. Is de problematiek in Limburg niet zo groot, of is de afstand tot het secretariaat van Boeren op een Kruispunt misschien aanleiding tot een verminderde vraag tot bijstand?

Boeren op een Kruispunt voegde recent het dierenwelzijn toe aan de lijst met mogelijke oorzaken die het welzijn van land- en tuinbouwers bedreigen. Heeft dit te maken met het feit dat dierenwelzijn veel gevoeliger is geworden bij de bevolking in het algemeen, of is het aantal vragen hierover van de land- en tuinbouwers zelf sterk toegenomen?

De korte keten en biolandbouw kenden recent een sterke toename omdat de consument tijdens de coronacrisis op zoek ging naar alternatieven. Heeft dit ook geleid tot een toename van het aantal vragen over alternatieve verdienmodellen en aangepaste bedrijfstvormen?

Is er bij de meldingen om financiële redenen bij Boeren op een Kruispunt een verdieping van de problematiek merkbaar?

Liv werd aanvankelijk gefinancierd vanuit het plattelandsbeleid, terwijl dat nu vanuit het beleidsdomein Landbouw gebeurt. Houdt Liv bij hoeveel meldingen er gebeuren vanuit de problematiek van het platteland zoals bijvoorbeeld gebrek aan mobiliteit, te weinig sociale contacten, vermindering van het aantal verkooppunten

of financiële instellingen? Of hebben quasi alle aanvragen betrekking op aspecten die aan de concrete bedrijfsvoering en dus landbouw kunnen gelinkt worden?

Liv geeft ook advies aan ondernemende vrouwen over loopbaanverandering of een heroriëntatie van het landbouwbedrijf. In welke mate is er een uitwisseling met organisaties als VDAB of UNIZO?

In hoeveel gemeenten is Liv actief en op welke wijze vult Liv zijn onafhankelijke werking in?

5. Stefaan Sintobin

Stefaan Sintobin vraagt op welke wijze Boeren op een Kruispunt de extra middelen zal besteden. Is er al een oplossing in het vooruitzicht voor de krappe behuizing van het secretariaat?

Boeren op een Kruispunt heeft cijfers getoond met het aantal aanvragen en interventies, maar bestaan er ook cijfers over het aantal succesvolle en minder succesvolle interventies? Zijn er ook wachtlijsten en hoe lang zijn die dan?

Boeren op een Kruispunt maakte gewag van contacten met de minister van Landbouw, maar zijn er ook contacten met de minister van Welzijn? Is een deel van de mentale problemen bij landbouwers niet het gevolg van de druk om alsmaar groter en productiever te worden?

Het zou goed zijn mocht Boeren op een Kruispunt extra inspanningen leveren om zijn neutrale werking, die er ook echt is, toch beter uit te stralen. Voor Liv is dat iets moeilijker omdat het geheel verweven zit binnen de werking van Ferm. In de nieuwsbrief van Liv staat een vacature voor een projectmedewerker. Daarop staat dat de medewerker deel zal uitmaken van het netwerk van Ferm. De vraag is in hoeverre dan kan gesproken worden van een neutrale werking. In de taakomschrijving staat onder andere dat een intakeformulier moet worden ontwikkeld, dat checklijsten moeten opgemaakt worden en dergelijke, maar wellicht bestaat hierover bij Boeren op een Kruispunt reeds voldoende kennis.

Boeren op een Kruispunt en Liv stelden dat ze hun samenwerking willen intensifiëren, maar wellicht doen ze een aantal taken dubbel. Een echt intense samenwerking is aangewezen om meer energie vrij te houden voor het veldwerk.

6. Tine van der Vloet

Tine van der Vloet verwijst naar de vrijwilligers waar Boeren op een Kruispunt mee samenwerkt. Wat is hun taak en waarin verschilt die met de taak van adviseurs? Zij hebben blijkbaar een link met de landbouw, maar wat is hun achtergrond en worden zij voldoende begeleid in hun taak?

Boeren op een Kruispunt werkt samen met externe diensten als CAW en geestelijke gezondheidszorg. Op welke wijze gebeurt dit en kan de samenwerking eventueel nog worden versterkt?

De drempel om een beroep te doen op Boeren op een Kruispunt is vrij hoog. Welke inspanningen kunnen nog geleverd worden om de drempel verder te verlagen?

Zowel Boeren op een Kruispunt als Liv maken melding van talrijke stressfactoren bij de hulpvragers. Worden deze geïnventariseerd, onderzocht en eventueel doorgespeeld naar de overheid om remediërend op te treden?

Een intensieve samenwerking tussen Boeren op een Kruispunt en Liv zou ertoe kunnen leiden dat er minder middelen aan overhead moeten besteed worden en er dus geld vrijkomt voor meer en betere interventies. Toch is het belangrijk dat zowel Boeren op een Kruispunt als Liv hun eigenheid kunnen behouden zodat alle doelgroepen worden bereikt.

7. Chris Steenwegen

Chris Steenwegen vraagt zich af of de noodsignalen die Boeren op een Kruispunt opvangt niet nuttig kunnen aangewend worden via een algemene en neutrale verzameling van gegevens over bijvoorbeeld welk type van bedrijf met welke specialisatie in welke regio vaker in de problemen komt dan andere bedrijven. Worden er specifieke gegevens bijgehouden die een dergelijke vergelijking mogelijk maken?

Kan er meer toelichting worden gegeven over de categorie van psychosociale problemen? Staan die op zich of zijn ze het gevolg van andere uitlokkende factoren?

Er werd gesteld dat veel recente aanvragen het gevolg zijn van de onzekerheid over het vergunningenbeleid. Kan dat verder worden toegelicht? Er zijn tot op vandaag immers weinig weigeringen buiten het zeer recente vonnis over de toepassing van de stikstofnormen. Vanwaar komt die onzekerheid dan bij de boeren? Is de wetgeving niet duidelijk of is de communicatie niet duidelijk? Sonja De Becker stelt als voorzitter van de Boerenbond bijvoorbeeld dat vanaf nu elk bedrijf vogelvrij is inzake vergunningenbeleid. Is het dit soort communicatie dat de onzekerheid veroorzaakt?

Boeren op een Kruispunt begeleidt de bedrijven gedurende een bepaalde tijd, maar wat gebeurt er daarna? Hoe lang worden ze opgevolgd? Worden de resultaten op langere termijn bijgehouden om het succes van de adviezen te evalueren? Worden er aan de hand van de verzamelde informatie beleidsaanbevelingen gedaan? Daar is in het jaarrapport in elk geval niets van terug te vinden. Dat zou nochtans interessante informatie zijn om het beleid te ondersteunen.

Ook Chris Steenwegen zou de werking van Liv graag iets onafhankelijker zien. Het feit dat de voorzitter van Ferm de werking van Liv komt toelichten, wijst in elk geval niet op een werking die onafhankelijk is van Ferm en van de Boerenbond. Welke contacten heeft Liv met de Boerenbond die al jaren mee de pen vasthoudt bij het uittekenen van het landbouwbeleid en waarvan Liv dan de nadelige gevolgen mee moet helpen opvangen?

Hoe ziet Liv de toekomst van een ideaal landbouwsysteem dat de nadelige effecten van het huidige landbouwbeleid zou moeten wegwerken?

Liv heeft momenteel een keurig afgebakend actieterrein waar nog veel werk te verrichten is. Dreigt een samenwerking met Boeren op een Kruispunt niet uit te draaien op een verwatering van dit werkterrein en op dubbel werken met dezelfde thema's als Boeren op een Kruispunt?

8. Jeremie Vaneekhout

Jeremie Vaneekhout vindt dat het taboe over het zoeken naar bijstand dringend moet doorbroken worden. Het zou voor land- en tuinbouwers als een normale en zelfs aangewezen reflex beschouwd moeten worden dat ze in een moeilijke periode een beroep doen op externe hulp. Daarom is het nodig dat Boeren op een Kruispunt en Liv neutraal en professioneel kunnen werken zonder dat er een stigma rust op het inroepen van hun hulp, al rust dat stigma minder op Liv dan op Boeren op een Kruispunt.

In welke mate is er in de werking van beide organisaties een link met het plattelandsbeleid, waarbij de context van het platteland de bestaande problemen nog versterkt?

Hoe groot en performant is het netwerk van beide organisaties zodat ze sterk outreachend kunnen werken en zelf op zoek kunnen gaan naar bedrijven die nood hebben aan hulp, maar die om een of andere reden zelf de weg naar Boeren op een Kruispunt of Liv niet vinden?

Lokale besturen zijn nog een van de weinige constante factoren op het platteland, want andere klassieke factoren als mutualiteiten, bankkantoren en dergelijke hebben zich daar al lang teruggetrokken. In welke mate werken beide organisaties samen met lokale besturen?

Er bestaat een heel netwerk rond het aanbieden van hulp in verband met geestelijke gezondheid. In welke mate zijn er structurele linken, zowel op Vlaams, regionaal en lokaal niveau, zodat de expertise in beide richtingen kan worden uitgewisseld?

9. Tinne Rombouts

Tinne Rombouts vraagt op welke wijze Boeren op een Kruispunt en Liv hun signaalfunctie realiseren door problemen die zij in het veld ervaren, gestructureerd door te geven aan het beleid.

Het is zowel voor Boeren op een Kruispunt als Liv nodig om zo laagdrempelig mogelijk te werken. Merken zij regionale verschillen in het type problematiek of het type bedrijf? Ligt de drempel laag genoeg zodat tijdig hulp wordt aangevraagd, of komt de hulpvraag vaak als het probleem reeds zeer grote proporties heeft aangenomen? Welke specifieke maatregelen werden er reeds genomen om de drempel naar hulpverlening te verlagen en in welke mate was welke maatregel al dan niet succesrijk? En hoe kan het beleid nog bijdragen aan het verlagen van de drempels?

10. Bart Dochy

Zowel Boeren op een Kruispunt als Liv zetten sterk in op sociale media. Maar kunnen via deze kanalen wel alle doelgroepen bereikt worden? Zal de werking meer richting sociale media verschuiven of wordt het netwerk van vrijwilligers en lokale antennes behouden? Wordt er bij een nieuwe aanmelding geïnformeerd naar de wijze waarop zij de weg naar hulpverlening hebben gevonden?

In West-Vlaanderen en in het Meetjesland liep het project 'Zot van Boeren'. Lokale besturen werkten er als een soort ambassadeur met een link naar de lokale gemeenschap voor het detecteren van probleemsituaties, waar hulp kan worden geboden, zonder vooruit te lopen op het soort organisatie dat hiervoor het best in aanmerking zou komen. Resulteerde dit project reeds in nuttige conclusies en eventueel beleidsaanbevelingen?

IV. Antwoorden van Els Verté

1. Opleiding en inzetten van personeel en vrijwilligers

Els Verté deelt mee dat de opleidingen voor adviseurs door de coronacrisis vooral digitaal werden voortgezet. In 2020 vond de opleiding voor vrijwilligers nog wel fysiek plaats, maar voor 2021 werd de opleiding naar het najaar verschoven in de hoop om dan terug een fysieke opleiding te kunnen realiseren.

Boeren op een Kruispunt beschikt over een dertigtal vrijwilligers, waarvan er vijftien geregeld worden ingeschakeld voor contacten met de gezinnen. Wellicht wordt dit aantal in de toekomst opgevoerd tot twintig omdat het aantal vrijwilligers is toegenomen. Er werd gestart met een traject van verdere professionalisering van de vrijwilligerswerking qua werving, opleiding en begeleiding. Hopelijk resulteert dit in een groter aantal vrijwilligers dat wordt aangetrokken en actief blijft.

De vrijwilligers worden afhankelijk van hun bekwaamheid en voorkeur op verschillende terreinen ingezet. Sommigen worden op administratief vlak ingezet om samen met de land- en tuinbouwers de administratie van het bedrijf terug op de rails te krijgen. Anderen worden ingezet om de contacten met de hulpzoeker te onderhouden. Vrijwilligers gaan af en toe langs voor een losse babbel terwijl ze ook de functie van lokale antenne vervullen. Andere vrijwilligers delen de Facebookberichten en geven tips door waar land- en tuinbouwers om vragen. De laatste categorie betreft vrijwilligers met ervaring, zoals gepensioneerde boeren of gepensioneerde bankbedienden met ervaring in agro-adviesverlening.

Boeren op een Kruispunt heeft nog geen oplossing voor het eigen huisvestingsprobleem, wat uiteraard gelinkt is aan de budgettaire mogelijkheden.

2. Verlenen van psychologische bijstand

Het extra budget van 100.000 euro voor 2021 zal worden ingezet voor het aanwerven van een bijkomende adviseur en voor bijkomende sessies bij de psychologen. Deze sessies werden vroeger om budgettaire redenen beperkt tot vijf sessies op het erf of tien sessies extern bij een psycholoog. Als er bijkomende sessies nodig waren, werd het moeilijk. Ofwel betaalde Boeren op een Kruispunt die nog zelf, ofwel betaalde de hulpzoeker voor zover er geen financiële problemen waren. De ervaring leerde echter dat het doorverwijzen naar de reguliere zorg het aantal afhakingen verhoogde. De hulpzoeker moest zijn probleem opnieuw formuleren en vaak waren de hulpverleners niet vertrouwd genoeg met de specifieke problemen die er werden aangekaart. De eerste cijfers voor de maanden januari en februari 2021 wijzen op een verdubbeling van het aantal sessies bij de psychologen.

Er werd gevraagd naar wat Boeren op een Kruispunt zelf voor de toekomst zou wensen. Het antwoord hierop werd eigenlijk al gegeven. Het inzetten van psychologen die vertrouwd zijn met de problematiek, en het aantal sessies dat bij hen kan worden gevolgd, zou best behouden blijven op het niveau dat met het extra budget voor 2021 mogelijk werd gemaakt.

3. Ontdekken van tendensen en het formuleren van beleidsaanbevelingen

Er kan vastgesteld worden dat het mentale welzijn van de land- en tuinbouwers sterk wordt beproefd. Enerzijds is er de verminderde maatschappelijke waardering voor het beroep, omdat voor een aantal milieuproblemen sterk in de richting van de boeren wordt gekeken. Anderzijds kan de landbouwer vaak onvoldoende middelen genereren uit de producten die hij op de markt brengt zodat er vaak een preciaire financiële situatie ontstaat. Maar er kan ook gesteld worden dat de recente berichtgeving over het vergunningenbeleid voor een negatieve perceptie van het beroep zorgt. Het indienen van bezwaren tegen een vergunningsaanvraag weegt ook vaak op de sociale relaties met de directe omgeving.

Boeren op een Kruispunt merkt geen stijging van het aantal hulpvragen uit de biolandbouw, korte keten of uit activiteiten die gelinkt zijn aan alternatieve verdienmodellen. Er wordt bij de advisering ook niet bewust naar een overschakeling in die richting gekeken. Boeren op een Kruispunt kijkt bij de adviesverlening hoofdzakelijk naar de competenties waarover de hulpvragers beschikken en naar de mogelijkheden van het bedrijf. De korteketenverkoop vraagt bijvoorbeeld sterke

sociale vaardigheden waar niet iedereen over beschikt. Er wordt ook nooit druk uitgeoefend om het bedrijf eventueel op een grotere schaal te organiseren.

Uiteraard zijn er interventies wegens enkel psychosociale problemen waarbij zich geen bedrijfsmoeilijkheden voordoen. Maar vaak doen psychosociale problemen zich voor in combinatie met andere factoren. Boeren op een Kruispunt probeert in een open benadering steeds door te dringen naar de echte bron van moeilijkheden.

Boeren op een Kruispunt kan zien via welk kanaal de aanmeldingen gebeuren: via telefoon, mail of via een chatformulier. Maar aan de aanmelders wordt niet gevraagd op welke wijze zij vertrouwd zijn geraakt met de werking van Boeren op een Kruispunt. In de loop van het begeleidingsproces wordt wel achtergrondinformatie verzameld in de hoop een beter beeld van de problematiek te krijgen.

Het aantal hulpvragen verschilt per regio, maar dat is ook gekoppeld aan een grotere activiteit in bepaalde regio's. Procentueel gezien merkt Boeren op een Kruispunt niet zozeer een verschil per regio, maar wel een verschil naar de aard van het bedrijf. Zoals reeds gemeld geeft slide nr. 19 een verdeling van de aanmeldingen per sector. De veehouderij neemt 65 procent van de aanmeldingen voor haar rekening. De onderverdeling in de sector veehouderij wordt weergegeven in slide nr. 20, met het grootste aantal meldingen in de sector melkvee.

Indien er bepaalde tendensen worden opgemerkt, worden die doorgegeven aan de raad van bestuur van Boeren op een Kruispunt. Het is dan aan de raad van bestuur om daar bepaalde beleidsadviezen over te formuleren. Maar uiteraard kan dit ook worden doorgegeven via hoorzittingen die in de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid worden georganiseerd.

Chris Steenwegen vindt het een juiste benadering dat het formuleren van aanbevelingen aan de leiding van een organisatie wordt voorbehouden. Maar de beleidsaanbevelingen van de raad van bestuur zouden ook in het jaarverslag moeten opgenomen worden, zodat ook mensen buiten de eigen organisatie daar kennis kunnen van nemen.

Els Verté vindt dit een correcte opmerking. Indien het mogelijk is zullen de opgemerkte tendensen en de beleidsaanbevelingen nog in het jaarverslag 2020 worden opgenomen. Voor het jaarverslag 2021 zal dit worden meegenomen naar de raad van bestuur

Het is voor Boeren op een Kruispunt moeilijk om het beeld van een ideale toekomstige landbouw te schetsen, zoals door sommige commissieleden werd gevraagd. De organisatie onderhoudt slechts met een beperkt deel van de land- en tuinbouwers contacten waardoor er geen totaalbeeld kan worden opgebouwd.

4. Begeleidingen op langere termijn

Boeren op een Kruispunt begeleidt een hulpzoekend landbouwbedrijf tot op het punt dat opnieuw zelfstandig kan gefunctioneerd worden. Dat kan in sommige gevallen enkele jaren duren. Na het beëindigen van de hulpperiode polst een adviseur af en toe nog eens hoe de zaken lopen. Boeren op een Kruispunt verstuurt ook algemene mailberichten om de aanwezigheid nog voelbaar te maken. Vrijwilligers lopen af en toe eens langs om een praatje te maken en intussen te polsen of alles nog naar wens verloopt. Het is immers niet uitgesloten dat een bedrijf dat begeleid werd, later opnieuw in de problemen komt. Een nieuwe aanmelding heeft niet noodzakelijk dezelfde problematiek als basis. Er wordt steeds onderzocht wat de diepere oorzaak is en wat de oplossing kan zijn.

5. Dierenwelzijn als nieuw aandachtspunt

Het dierenwelzijnsproject werd opgestart omdat de adviseurs merkten dat er minder aandacht gaat naar het verzorgen van de dieren als er zich problemen voordoen op een landbouwbedrijf. Dat probleem kon Boeren op een Kruispunt niet oplossen met de bestaande middelen waarover het beschikte. Daarom werd een project ingediend om deze crisissituaties op te vangen. Bij hulpaanvragen kunnen dierenartsen of dierenartsen uit de buitenpraktijk van de dierenartsenschool, ter plaatse komen om de problemen vast te stellen, te inventariseren en een plan op te stellen om ze op te lossen.

6. Outreachend en drempelverlagend werken

Het Departement Landbouw organiseerde een opleiding van drie halve dagen over outreachend werken voor landbouworganisaties, Boeren op een Kruispunt en Liv. Daarbij kon worden vastgesteld dat de werking van Boeren op een Kruispunt op dit punt vrij performant werkt. Maar in de hulpverlening geldt een algemeen principe dat er niet wordt opgetreden als de hulpvraag er niet is. Daarom is het moeilijk voor Boeren op een Kruispunt om zelfstandig naar een bedrijf toe te stappen als het bijvoorbeeld via derden verneemt dat er zich problemen voordoen. Boeren op een Kruispunt probeert hieraan tegemoet te komen door lezingen, presentaties en starterscursussen te geven. Zo worden de contacten onderhouden en de drempel voor een hulpvraag verlaagd. Ook via Groene Kring en VABS worden de contacten met de jonge boeren onderhouden.

Boeren op een Kruispunt hield ook een korte enquête om te onderzoeken hoe de werking van Boeren op een Kruispunt in het onderwijsaanbod van de landbouwscholen kan worden verbeterd.

Boeren op een Kruispunt probeerde om via zijn gespreksgids de drempels nog verder te verlagen. Deze gids werd opgebouwd via hulpvragers die bereid werden gevonden om hun verhaal te doen en uit de anonimiteit te treden. De gespreksavond toonde bijvoorbeeld aan dat het netwerk van Boeren op een Kruispunt beter bekend moet worden gemaakt bij huisartsen en dierenartsen, zodat zij vlotter kunnen doorverwijzen. Er werd ook gesteld dat getuigenissen zeer sterk doorwerken. Op het kanaal op YouTube zullen positieve getuigenissen van boeren en tuinders worden opgenomen zodat het voor iedereen duidelijk is dat er geen taboe op een hulpvraag hoeft te rusten.

7. Wachtlijsten

Voor Vlaams-Brabant, Limburg en Antwerpen zijn er momenteel geen wachtlijsten. Bij een aanmelding kan snel ter plaatse worden gegaan. In Oost- en West-Vlaanderen is er een wachttermijn van een tweetal weken. Door de aanwerving van een bijkomende adviseur zou deze wachttermijn moeten verminderen. Gelukkig houden de freelancepsychologen de nodige ruimte vrij om snel te reageren. Dat is nodig want in de reguliere praktijken zijn er lange wachtlijsten.

8. Samenwerking met Liv

Het klopt dat de werking van Boeren op een Kruispunt en Liv voor een stuk complementair is. Maar waar Liv vooral eerstelijnsadvies geeft, gaat Boeren op een Kruispunt veel verder in de begeleiding die soms jaren kan duren alvorens een nieuw project kan worden opgestart. Het is de bedoeling om meer samen te werken op het vlak van administratie, registratie en bepaalde projecten om te vermijden dat er dubbel werk wordt verricht.

De samenwerking met externe diensten verschilt van regio tot regio. In West-Vlaanderen loopt dit zeer goed, in Antwerpen loopt dit iets stroever. Er is een plan om Boeren op een Kruispunt lokaal beter bekend te maken bij gemeenten, CAW's, sociale huizen en dergelijke, maar dit is een project dat beter op het niveau van de minister van Landbouw kan worden uitgewerkt.

In het kader van de rondetafel Welbevinden wordt ook een vertegenwoordiger van het Departement Welzijn uitgenodigd. Maar verder zijn er geen reguliere contacten met dit departement.

V. Antwoorden van Nik Van Gool

1. Werken aan vrouwelijk ondernemerschap en het statuut van meewerkende echtgenote

Nik Van Gool deelt mee dat de Boerinnenbond en later KVLV, Ferm en Liv, al lang werken aan het statuut van meewerkende echtgenote in de land- en tuinbouw. Doorheen de jaren werden reeds verschillende stappen gezet, maar er resten nog een aantal anomalieën in de wetgeving die moeten weggewerkt worden. Hierover worden gesprekken gevoerd met de bevoegde ministers Karine Lalieux en David Clarinval.

Indien er vrouwen van loopbaan willen veranderen, werkt Liv wel degelijk samen met de VDAB. In het Meetjesland werd bijvoorbeeld een project opgezet rond loopbaankansen en nieuwe vooruitzichten voor boerinnen en tuiniersters. Daaruit bleek dat individuele begeleiding noodzakelijk is, zoals een loopbaancoach van de VDAB.

Liv heeft de intentie om binnen de landbouwscholen een vak 'vrouwelijk ondernemerschap' te introduceren. Daarover lopen reeds gesprekken en de eerste experimenten.

2. Expertisecentrum korte keten

Lang voor de korte keten hip werd, was de Boerinnenbond al op zoek naar nieuwe verdienmodellen omdat de boerinnen vaak informeerden naar mogelijkheden om het slinkende inkomen van het landbouwbedrijf aan te vullen. 25 jaar geleden ontstonden met de hoeve winkels de eerste initiatieven in de korte keten die vanuit de vrouwenorganisatie Ferm werden ondersteund. Op basis van de ruime ervaring kan Liv zich terecht het steunpunt korte keten van Ferm noemen.

3. Onafhankelijke en neutrale werking

Het feit dat Liv binnen een bestaande organisatie werd uitgebouwd, heeft veel voordelen qua organisatie, administratieve ondersteuning en het efficiënt besteden van de middelen. Het werken binnen een netwerk biedt het voordeel dat een beroep kan worden gedaan op de expertise van Ferm, de agrarier en VABS.

Doorheen de geschiedenis van de organisatie werd steeds de nadruk gelegd op het welzijn van vrouwen en op vrouwelijk ondernemerschap. Zo zijn de initiatieven ontwikkeld rond het steunpunt korte keten en sinds 2016 het Liv-project. Dat neemt niet weg dat Liv begrip heeft voor de bezorgdheid van de commissieleden of iedereen wel bij de organisatie terecht kan. Toch kan de garantie worden gegeven dat Liv als een volledig onafhankelijke organisatie werkt en geen enkel onderscheid maakt naar om het even welke ingesteldheid van de aanmelder. Er wordt ook nooit naar een lidkaart van om het even welke organisatie gevraagd, en dus ook niet naar een lidkaart van Ferm. Op deze wijze staat Liv, net als Ferm, open

voor alle vrouwen. Er wordt ook doorverwezen naar andere organisaties, ongeacht de ideologische achtergrond.

De Boerenbond is een belangrijke partner waar Liv terecht kan voor allerlei achtergrondinformatie. Maar Liv informeert zich ook bij andere organisaties om een brede en onafhankelijke visie te behouden.

De infogids van Liv wordt intussen zonder onderscheid tussen leden en niet-leden aangeboden voor de bodemprijs.

Liv heeft een aparte boekhouding die door iedereen kan geconsulteerd worden. Voor de basiswerking ontving Liv in 2020 een bedrag van 27.144 euro als cofinanciering door Ferm. Voor het project Welbevinden was de eigen inbreng vanuit Ferm 28.135 euro.

Liv kreeg in 2016 95.000 euro voor het opstarten van de werking. Voor het nieuwe project over welbevinden in de land- en tuinbouw kreeg Liv in 2021 een extra financiële steun van 95.000 euro uit het beleidsdomein Landbouw en Visserij. Dit bedrag gaat volledig naar het project Welbevinden en het takenpakket dat daaraan gekoppeld is, inclusief een vacature voor een projectmedewerker. Liv is blij met de ambitieuze plannen van de minister voor het nieuwe traject Welbevinden dat gefinancierd wordt door Ferm.

Liv heeft geen structureel overleg met de minister van Landbouw, maar als er vragen en voorstellen zijn is een overleg steeds mogelijk. Naar aanleiding van de stuurgroep rond Welbevinden is er uiteraard meer contact met alle partners op het terrein, waaronder het departement, ILVO en Boeren op een Kruispunt.

Chris Steenwegen twijfelt niet aan de onafhankelijke werking van Liv. Toch kan de inbedding binnen Ferm en bij uitbreiding de Boerenbond door sommigen wel degelijk als een drempel ervaren worden als ze niet behoren tot de zuil waar die traditioneel in geplaatst worden. Misschien voelt het binnen de eigen werking niet zo aan, maar sommigen kunnen zich daardoor minder welkom voelen. Het lijkt dan ook aangewezen dat het belangrijke werk dat Liv doet, vanuit een onafhankelijke organisatie zou worden aangestuurd en niet vanuit een organisatie die duidelijke banden heeft met een bepaalde zuil. Op deze wijze kan een belangrijke psychologische drempel worden weggenomen die voor sommige hulpzoekers misschien onoverkomelijk is.

Nik Van Gool deelt de bezorgdheid van Chris Steenwegen, maar Liv kan niets anders dan in de eigen werking zo onafhankelijk mogelijk optreden en daar ook de nodige zorg aan besteden. Op deze wijze is het hopelijk voor iedereen duidelijk dat er bij Liv geen ideologische drempel bestaat.

4. Outreachend werken

Net als voor Boeren op een Kruispunt is het outreachend werken voor Liv een essentiële factor. De medewerkers van Liv volgen een opleiding die hier speciaal op is gericht. Dit houdt ook in dat er steeds aandacht moet zijn voor doelgroepen die men met de bestaande werking nog onvoldoende kan bereiken.

Liv publiceert regelmatig artikels via gewone mediakanalen en in gespecialiseerde landbouwbladen om de eigen werking toe te lichten en te benadrukken dat de organisatie openstaat voor elke boerin die daar nood aan heeft. Het is de bedoeling om via een ruimere bekendheid de drempel voor het zoeken naar bijstand zo laag mogelijk te houden. Er is geen financiële drempel want de hulpverlening van Liv is gratis.

Nik Van Gool stelt dat An Deneffe als verantwoordelijke voor Liv hoofdzakelijk vormingen heeft gegeven aan de vrouwen van VABS, wat nogmaals getuigt van de openheid van Liv. De samenwerking met VABS en Boeren op een Kruispunt loopt goed.

Het is de wens van Liv is om nog meer te kunnen inzetten op trajectbegeleiding en de hulpzoeker dus langer te kunnen begeleiden richting een haalbare oplossing. De hulpzoeker moet vaak bepaalde vaardigheden aanleren, wat een proces van lange adem is. Dat geldt voor vaardigheden in communicatie, voor het verbeteren van financiële inzichten, voor assertiviteitstraining enzovoort. Dergelijke vaardigheden kunnen best in een veilige omgeving worden geoefend en verbeterd.

5. Ontdekken van tendensen doorheen de aanmeldingen

Liv merkt doorheen de aanmeldingen wel degelijk bepaalde trends. Een ervan is dat de meewerkende vrouw bij financiële moeilijkheden vaak werk gaat zoeken als werknemer buiten het bedrijf. Dat lijkt op het eerste gezicht een logische stap, maar het heeft bepaalde consequenties voor de pensioenvorming. Liv doet onderzoek naar deze problematiek en zal dit ook beleidsmatig proberen te vertalen.

Liv merkt net als Boeren op een Kruispunt dat negatieve berichtgeving over de beroepsgroep een rechtstreekse en sterke impact heeft op het welbevinden.

Liv registreert de aanmeldingen niet per gemeente om de privacy van de hulpzoekers te beschermen. Er is dus geen valabele basis om conclusies te trekken over de regionale spreiding van bepaalde aanmeldingen. Er is ook geen gestructureerde samenwerking met lokale overheden. Het project 'Zot van Boeren' toonde wel aan dat de hulpverlening kan verbeterd worden indien er op lokaal vlak en in de reguliere zorg een betere kennis van het landbouwleven aanwezig zou zijn. Uitspraken van hulpverleners genre voldoende rust nemen en bijvoorbeeld het melken van de koeien een keertje overslaan, behoren niet tot de mogelijkheden.

6. Samenwerken met Boeren op een Kruispunt

Boeren op een Kruispunt gaf reeds een omstandige toelichting over de samenwerking tussen Boeren op een Kruispunt en Liv. Beide organisaties willen efficiënt werken, complementair zijn en in elk geval dubbel werk vermijden. Het is ook een evidentie dat er zoveel mogelijk middelen naar de werking zelf moeten gaan. De eigen structuur moet daarom zo efficiënt mogelijk worden georganiseerd. De vacature voor coördinator werd opgesteld in overleg met het departement, Boeren op een Kruispunt en Ferm, die samen ook het profiel selecteerden waaraan de nieuwe coördinator moet voldoen.

7. Wegwerken van stressfactoren

Er werd gevraagd op welke wijze Liv de stressfactoren in een bedrijf probeert aan te pakken. Een voorbeeld hiervan is de actie die in Hoeke, een deelgemeente van Damme, werd ondernomen. Om de administratieve overlast op een landbouwbedrijf te illustreren werden alle controleurs van diverse departementen en organisaties samengebracht op een boerderij. De boerinnen gingen er in dialoog met de controlerende instanties om aan te tonen welke informatie soms dubbel of driedubbel werd gevraagd, en welke inspanningen het vraagt om aan al de administratieve verplichtingen te voldoen. Na deze confrontatie werden beleidsmatig een aantal suggesties geformuleerd.

8. Toekomstvisie

Qua toekomstvisie is het voor Liv belangrijk dat de boeren en boerinnen hun beroep kunnen blijven uitoefenen en dat ze niet uit onvrede of wegens een te beperkt inkomen naar een ander beroep moeten overschakelen. Daarom moet er zowel letterlijk als figuurlijk voldoende ruimte zijn om te ondernemen.

Iedereen moet beseffen dat voedsel een essentiële factor is die een maatschappij moet koesteren en beschermen. Het garanderen van een redelijk inkomen is voor de boerinnen een essentieel element want het hele gezin wordt in de werking van een landbouwbedrijf betrokken, ook al wordt de meewerkende vrouw nog steeds niet volledig in haar rechten erkend. Een succesvol land- of tuinbouwbedrijf moet steunen op menselijke, economische en ecologische elementen die met elkaar in evenwicht zijn.

Bart DOCHY,
voorzitter

Tine VAN DER VLOET,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ABS	Algemeen Boerensyndicaat
CAW	Centrum Algemeen Welzijnswerk
CGG	centrum voor geestelijke gezondheidszorg
ICT	informatie- en communicatietechnologie
ILVO	Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
KVLV	Katholiek Vormingswerk van Landelijke Vrouwen
Liv	Landelijk infopunt voor vrouwen
paaz	psychiatrische afdeling van een algemeen ziekenhuis
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
VABS	Vrouwen van het Algemeen Boerensyndycaat
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding